

Péterek az Arany János Színház Kamaratermében

Garbonciás Péter: a magyar népi hiedelemvilág egyik figurájának kései, versbeli leszármazottja. A garbonciás (vagy garabonciás) diák olyan vándorlegény volt, aki – ha megharagították – vihart tudott támasztani.

Huzella Péter: a megzenésített verseket játszó Kaláka együttes tagja. Zenét szerez és zenél: elsősorban gitáron játszik és énekel.

Huzella Péter: Garbonciás Péter. A zenész önálló műsora és annak címadó dala tíz éven aluli gyerekeknek; sok énekkel, közös játékkal, némi kerettörténettel.

A mesélő furcsa idegennel találkozott vándorútján. Az elbeszélésből kirajzolódó chagalli ihletésű férfit – hosszú kabátjával, fekete kalapjával, mákos szakállával és hegedűjével – magát gondolhatnánk valamiféle szépirodalomból előlépett garbonciásnak; ám ő a mesélőben ismer rá Garbonciás Péterre. Ez a Garbonciás azonban nem a vihart támasztó dühösek közül való. Az ő ereje abban rejlik – ébreszti rá az idegen –, hogy mint szívében az emlékeit, úgy tarisznyájában a világmindenséget hordozza. A két vándor együtt folytatja útját, s közben mesélnek egymásnak. Garbonciás Péter világában nincs jelentősége, de talán maga sem tudja pontosan, hogy valami egy órája, egy hete vagy egy éve történt; hogy gyerekei 999-en vagy egy kicsit kevesebben vannak. Itt sok minden megeshet, még az is, hogy Weöres Sándor vagy Petőfi Sándor apai-nagyapai jóbarátként szerepel.

A kerettörténet nemcsak a dalok összekötőszövegét adja; alkalmat teremt arra is, hogy a gyerekek aktív részesei legyenek a játéknak: rendezgethessék a díszletként szolgáló filcfigurákat a színpadi táblákon, ritmusjátékot játszhatnak, beszélgethessenek az előadóval és közösen énekelhessenek. Bár korántsem kapnak akkora teret a közreműködésre, mint azt a műsorhoz készült szórólap ígérte ("a gyerekközönség kreativitása új és új irányba tereli a műsort"), Huzella Péternek igencsak nagy lélekjelenlétre van szüksége ahhoz, hogy nyitottá is tegye, de mederben is tartsa ezt az együttes játékot. Emellett azonban olykor megfélemedezik arról, hogy a nézőközönség életkorát mindenben – a kérdésekben, magyarázatokban is – figyelembe vegye.

Huzella közvetlen és szellemes játékmester, ám a műsor fő értéke zenei teljesítményében rejlik. A Kaláka együttes zenéje immár generációkat segített versértésre, versszeretetre nevelni. Az irodalmi szövegekhez – szóljon ifjúhoz vagy felnőtthöz – hasonlóképpen közelednek. A verseket a mindenkori befogadó számára (de a gyerekeknek különösen fontos és könnyen átélhető) formai jegyek felől közelítik meg: zenéjük érzékenyen követi a vers ritmusát, rímeit, muzikalitását, hangulatát és hangulatváltásait. A számok – ha az alapszöveg lehetőséget ad rá – játékosak, gyakran építenek a zenei humor eszközeire és zenei reminiszcenciákra. A dalokat a legkülönbözőbb hanghatásokat keltő hangszereken – köztük egy sor egzotikus instrumentumon, illetve mindennapi használati tárgyon – kísérik. Az együttes hagyományait hozza magával Huzella Péter szóló zenészként is, azzal a különbséggel, hogy itt egyetlen magányos gitár segítségével szólaltatja meg azt a rengeteg színt, melegséget és humort, amire az előadásra választott klasszikus és mai versek lehetőséget kínálnak. Kifogástalan szövegejtésének és kifejező előadói stílusának köszönhetően a versek a legkisebbek számára is mindig követhetőek. (A Petőfitől Zalán Tiborig terjedő igényes irodalmi válogatás azonban megérdemelné, hogy a szórólapon legalább cím szerint részleteztessék; még nagyobb örömet szerezne, ha a versek rögtön olvashatók is lennének.)

A kerettörténet az előadás folyamán egyre inkább háttérbe szorul, a Garabonciás-motívum is csak az ígéretes indításkor jutott valódi szerephez. A műsor végén aztán mégis megjelenik az elején lefestett vándor – természetesen szintén Huzella Péter

személyében (és gitárjával). Az előadó-közönség viszonyának ez a legérdekesebb pontja. Elhiszik-e a gyerekek a személyváltást? Vagy – már “érett” befogadóként – ismerik a játékszabályokat: ő úgy tesz, *mintha*; én pedig úgy teszek, mintha elhinném? Esetleg kételyeiknek adnak hangot? Sikerült-e a gyerekközönséget “elvarázsolni”?

A látott előadáson az ifjú nézők különbözőképpen, ám egyértelmű lelkesedéssel reagáltak: ki a titokzatos idegent, ki Garbonciás Pétert – és a legtöbben persze emellett magát az előadót akarták még mindenáron marasztalni. De hát a vándorok sorsa: tovább kell állniuk. Máshol is várják őket a gyerekek.

DÖMÖTÖR ADRIENNE

Welcome Sesame Street!

Kezdetben vala a világútlevél. Derék hazánkfiai, kik előtt kinyíltak végre a nagyvilág aranykapui, szomjasan vetették bele magukat a vasfüggöny mögötti lét rejtelseibe. S jött az első meglepetés. Nem értették meg őket, amikor beszélni kezdtek. De fogalmazzunk pontosan: nem értettek bennünket. Mivel oroszul próbáltunk beszélni az emberekkel. Az emberek pedig orvul nem tudtak oroszul, nem, egészen nem tudtak, erről meggyőződhattünk, nem ellenünk való kitaláció volt a “nyelvtelenségük”. Nem azért csinálták, hogy bennünket, keletieket megalázzanak. Mi pedig, valljuk be, igencsak meglepődtünk a művelt nyugat eme barbárságát látván. Ha oroszul nem, milyen nyelven beszélnek ezek a szerencsétlen kapitalisták? És lőn a döbbenet. Ezek vagy angolul, vagy franciául, vagy németül, vagy olaszul tudnak. Vagy: angolul és németül és franciául és olaszul tudnak. De két nyelvet, legalább, minimum, mind egy szálíg. Egyszóval boldogulnak kiskoruktól fogva, maguk között.

Az orosz-tanulás, az orosz-tanítás csődjére gondolva, mi magunk között sem boldogultunk. Táboron belül se volt rendben minden a kommunikációval. A gyerek útálta tanulni, a tanár, tisztelet a kivételnek, útálta tanítani ezt az orosz nyelvet. A gyerek nem azért útálta, hogy ötvenhat, meg elnyomás, meg diktatúra. Útálta, mert tanulnia kellett és nem volt igazi érv a tanulási kötelezettség mellett. Na, mondjuk világforradalom, az lehetett volna, de arról hamar kiderült, hogy smafu. A tanár meg tudta, a reménytelenségben tanítja a reménytelenség grammatikáját, fölfájt hát neki az orosz-okítás, nem is nagyon törte magát, s ennek meglett a természetes hozadéka: konyhanyelven (se nagyon) beszélő ifjúság.

Mielőtt bárki is félreértené a mondandómat, nekem semmi bajom az oroszral. Ezen a szakon végeztem az egyetemen, tanítottam is (rendkívül kis hatáskörrel) a nyelvet, valamennyire beleláltam abba, amit az orosz nyelv szépségének hívnak. Mert szép, nehéz nyelv, amely hordozza az őt beszélő nép sorsát, szenvedéseit, szenvedélyeit. Semmi bajom, csak jelezni szeretném, nem a nyelvvel, hanem a szereppel van baj. Azzal, hogy minden várakozás ellenére az orosz mégsem lett világnyelv, és már nem is lesz az. A Nagy Birodalom összeomlása után pedig már bizonyosan nem lesz.

Márpedig ha nyelvet tanítunk, tanulunk, tanítjuk és tanuljuk azért, hogy hasznunkra legyen elmozdulásainkban a nagyvilágban. Az orosz befolyás várható és már mérhető csökkenésével egyidőben megjelent az igény egy másfajta kommunikáció birtoklására. A “művelt nyugattal” az általa beszélt nyelven, nyelveken tárgyalni. S ehhez az angol látszott a legalkalmasabb jelrendszernek.

Hogy ne habogva és törve, ne nevetséges akcentussal beszéljünk, gyermekkorunk-